

20220118 Zakelijk verslag gesprek inzake bestuurlijke oriëntatie gemeente Oostzaan.

Delegaties gemeente Zaanstad en Oostzaan (OZ).

Aanwezig: burgemeester Hamming en gemeentesecretaris Blom van Zaanstad (ZA)

Burgemeester Polak en gemeentesecretaris Vergouwe van Oostzaan (OZ)

Burgemeester OZ opent het gesprek. Hij geeft een korte toelichting op het proces zoals dat doorlopen wordt in OZ. De gemeente OZ heeft besloten tot een oriëntatie op de bestuurlijke toekomst. Daarvoor is een bestuurlijke werkgroep ingesteld bestaande uit raadsleden. Deze werkgroep heeft gekeken naar mogelijke constructen. Deze constructen zijn met de uitnodiging voor dit gesprek meegestuurd. Het is een overzicht van alle mogelijke opties waarbij ervoor gekozen is om alle opties van heel breed naar smal te onderzoeken. Daarnaast heeft de bestuurlijke werkgroep criteria vastgesteld aan de hand waarvan gekeken wordt naar de verschillende opties. De vraag hoe buurgemeenten aankijken tegen de verschillende ambtelijke en bestuurlijke constructen is daar een onderdeel van. Tenslotte heeft er recent een enquête plaatsgevonden onder inwoners, bedrijven en verenigingen. Doel van deze enquête is om te kijken wat de Waarden zijn van Oostzaan, nu en in de toekomst. Deze waarden worden in ronde tafel gesprekken verder verkend. De uitkomsten van de enquêtes (en ronde tafel gesprekken) en de weging van de criteria (met daarbij de rapportage van de burgemeester waar de gevoelens van de buurgemeenten zijn gesondeerd) in relatie tot de longlist, leidt tot een rapportage, nog voor de verkiezingen, van de bestuurlijke werkgroep aan de raad. In die rapportage wordt een voorstel gedaan om te komen tot een shortlist, die nader onderzoek vergt. Het is de bedoeling dat na de verkiezingen de nieuwe raad daarin verdere richtinggevende keuzes maakt waarna ook nogmaals het gevoel van de inwoners en bedrijven gepeild zal worden.

De burgemeester meldt dat de gemeentesecretaris een zakelijk verslag zal maken, dat aan de voorkant zal worden gedeeld met de delegatie van Zaanstad, zodat er overeenstemming bestaat over dat wat met elkaar besproken is.

De burgemeester vraagt de delegatie van Zaanstad te reflecteren op wat zij zien in deze regio en naar de situatie in Zaanstad zelf. De GS van Zaanstad geeft aan dat er vanuit ambtelijk perspectief in de afgelopen jaren stappen zijn gezet. Gemeenten zijn dichterbij elkaar toegekomen, er is meer sprake van wederkerigheid. Tegelijkertijd ziet ze dat de inzet bij trajecten toch vooral vanuit de grote(re) gemeenten moet komen: Zaanstad, Purmerend en in mindere mate Edam-Volendam. Ook komen er vaker verzoeken vanuit kleine gemeenten tot ondersteuning. Daar heeft ze wel het beeld bij dat dit op langere termijn niet houdbaar is. Dit beeld wordt onderschreven door de burgemeester van Zaanstad. Er zijn de afgelopen jaren stappen gezet in de samenwerking. Er wordt meer in elkaar geïnvesteerd. De onderlinge verhoudingen zijn echt beter geworden. Tegelijkertijd ziet ook hij dat de kleinere gemeenten tot 'verelendung' komen omdat ze zelfstandig toch moeilijk hun taken aankunnen. Hij is dan ook van mening dat het van belang is voor de hele regio dat de kleine gemeenten een stap naar voren zetten. Dan is het goed om te kijken welke stappen daarin, ook vanuit het bredere perspectief van de regio, logisch zijn. Zaanstad wil graag een goede partner zijn. Zou Oostzaan willen kiezen voor een fusie met Zaandam dan is het van belang dat oog wordt gehouden voor de eenheid in verscheidenheid. Dat de eigenheid van Oostzaan behouden blijft.

Zaanstad wil graag vanuit dat perspectief kijken naar Oostzaan. Tegelijkertijd vindt Zaanstad dat het initiatief daarvoor vanuit Oostzaan moet komen.

Op de vraag van burgemeester Polak op welke wijze Zaanstad een goede partner wil zijn, of dat ambtelijk of bestuurlijk is, zegt de burgemeester van Zaanstad dat dit verder gaat dan alleen het ambtelijke. Als Oostzaan vindt dat een fusie aan de orde is, dan is Zaanstad van mening dat Zaanstad daarvoor de meest voor de hand liggende partner is. De oriëntatie van Oostzaan (voor sporten, voorzieningen etc) is op Zaanstad gericht. Daarbij heeft Zaanstad positieve ervaringen met verschillende kernen binnen de gemeente: Westzaan, Assendelft, Krommenie. Deze dorpen hebben hun eigenheid en hun eigen voorzieningen gehouden en tegelijkertijd profijt gehad van de sterkte van de stad Zaandam in de nabijheid met één ambtelijke organisatie die groot genoeg is om alle vraagstukken op te pakken.

Ambtelijke samenwerking

De visie van Zaanstad op de verschillende ambtelijke constructen zoals die op de longlist staan is dat een zelfstandige gemeente Oostzaan niet alleen kan bestaan, tenzij er wat wordt gedaan in ambtelijke samenwerking. Voor Zaanstad geldt dat het overnemen van taken of het volledig ambtelijk faciliteren van Oostzaan alleen kan als er een concreet perspectief op bestuurlijke fusie is. Zaanstad is geen voorstander van alleen een ambtelijke fusie. In den lande zijn eigenlijk ook geen voorbeelden te vinden die goed werken. De gemeentesecretaris vult aan dat ook zij gemerkt heeft dat de ambtelijke samenwerking tussen Purmerend en Beemster lastig was. Er was sprake van verschillende bestuursculturen en dat was voor een ambtelijke organisatie lastig te bedienen. Haar advies is dan ook het alleen te doen als een korte tussenfase in opmars naar een bestuurlijke fusie. Hoe meer besturen een ambtelijke organisatie moet bedienen, hoe lastiger de samenwerking wordt. Daarom is een ambtelijke fusie tussen meerdere kleine gemeenten wat haar betreft ook niet voor de hand liggend.

Bestuurlijke fusie

Ten aanzien van de bestuurlijke constructen schetst de burgemeester van Oostzaan 3 mogelijke opties: voegen bij Zaanstad of Amsterdam of een fusie met een of meerdere kleinere gemeenten (van 2 tot 5 gemeenten).

De burgemeester van Zaanstad geeft aan dat hij het niet wenselijk zou vinden als Oostzaan bij Amsterdam gevoegd zou worden. De som der delen is de kracht van de regio. Zaanstreek Waterland wordt bij een vertrek uit de regio van Oostzaan kleiner en daarmee minder krachtig. Inboeten aan kracht betekent minder inbreng in de MRA en ook in de lobby richting het Rijk. En de vraag is of Oostzaan in Amsterdam-Amstelland zoveel zou winnen. Het belang van de regio Zaanstreek Waterland is toch minimaal de omvang te houden die er nu ook is.

De secretaris voegt daaraan toe dat als je kijkt welke schaalgrootte ideaal zou zijn zij van mening is dat dit rond de 150.000-200.000 inwoners is. Voor een ambtelijke samenwerking is een schaal van 80.000 inwoners interessant, maar dan zijn er met meerdere te bedienen besturen weer andere nadelen. Wordt de gemeente groter, zoals in een samenvoeging met Amsterdam, dan is de afstand tussen kern en bestuur wel heel erg groot. Op de schaal van Zaanstad is dat echt wel te overzien. De burgemeester van Zaanstad merkt ook dat nabijheid van bestuur belangrijk is. Daaraan voegt Zaanstad toe dat het belangrijk is de waarden van een kern te bepalen. Die moet je vastleggen in een visie voor de nieuwe (samengevoegde) gemeente. Dat leidt ook tot meer draagvlak, zowel bij de

inwoners als bij de gastheer (de ontvangende gemeente). Een gemeenteraad kan dan uitspreken dat (het groen in) een kern die wordt toegevoegd aan de gemeente niet zomaar volgebouwd zal worden maar wel dat je daar ruimte zoekt. Wat merken inwoners ervan: ze moeten hun paspoorten en dergelijke elders halen. Dan is Zaanstad dichterbij dan een kern in een grote plattelandsgemeente. Van belang is dat het bestuur wil investeren in de relatie met alle kernen. Als het bestuur daartoe bereid is, en Zaanstad laat zien dat in de huidige kernen als Westzaan en dergelijke te doen, dan blijven dorpen dorpen onder welke bestuurlijke koepel ze ook vallen. In Krommenie, Westzaan en Assendelft zijn wijkraden. Daar wordt in de kern zelf wel bepaald hoe bijvoorbeeld een hoofdstraat eruit komt te zien. En de ondersteuning komt daarbij vanuit de grotere ambtelijke organisatie. Van belang is dat een stad ook weet hoe een dorp bediend moet worden. De burgemeester van Zaanstad merkt daarover op dat in zijn gemeente daar al goede ervaringen mee zijn. Gebruik maken van de kracht van de grote stad biedt ook en misschien wel juist de ruimte om de eigenheid van de kernen te kunnen waarborgen.

Vanuit Zaanstad wordt gevraagd hoe de raad van Oostzaan kijkt naar Zaanstad. De burgemeester van Oostzaan geeft aan daar nog geen zicht op te hebben. Er wordt vanuit een breed perspectief (met vele opties) gewerkt naar een shortlist. Vermoedelijk zal er ook een verschillend beeld in de raad zijn.

Zaanstad geeft aan zeker open te staan voor een formele vraag vanuit Oostzaan. Dat geldt voor het college en het beeld is dat dit ook voor een groot deel van de raad geldt.

Op de vraag wat dat zou betekenen voor de dynamiek in de regio wordt aangegeven dat het ook voor Purmerend consequenties heeft. Dat geldt zeker als Wormerland in een dergelijke dynamiek ook mee zou willen gaan. Daar moet goed oog voor gehouden worden. Er zou een regio kunnen ontstaan die uit 2 of 3 krachtige gemeenten gaat bestaan. Vanuit Zaanstad wordt aangegeven dat ook de meeste politieke partijen zich al op het niveau van de Zaanstreek georganiseerd hebben.

Op de vraag om te reflecteren op mogelijke fusies met één of meer groen-blauwe gemeenten merkt de burgemeester van Zaanstad op dat second best te vinden. Natuurlijk is het een mogelijkheid, maar hij vindt Zaanstreek de meest voor de hand liggende optie. Voor Oostzaan geldt dat, gelet op het gegeven dat de gemeente wel heel klein is, mede in het licht van de opgaven die er zijn, dat het verstandig is te fuseren. De nieuwe gemeente moet dan groot genoeg zijn om de taken ook voor de toekomst goed aan te kunnen. Dat kan ook in de vorm van meerdere plattelandsgemeenten, maar dan ontstaat geografisch wel een heel bijzonder gebied. En dan is het de vraag wat bijvoorbeeld Oostzaan heeft met Volendam.

Vanuit het perspectief van Zaanstad zou het goed zijn vooral te kijken naar wat de bestuurlijke verbindingen er zijn, waar is de logische oriëntatie. Die is vanuit Oostzaan toch vooral gericht op Zaanstad. Dan zijn zaken ook gemakkelijker te regelen en hoef je vanuit Oostzaan niet ver om een vergunning aan te vragen. Dat is overigens ook een vraag die je bij de inwoners kunt neerleggen.

Er zijn eigenlijk 2 mogelijke redeneringen:

Met plattelandsgemeenten bij elkaar, want dezelfde soort vraagstukken en die zijn dan met een groter ambtelijk apparaat goed op te lossen. Vanuit Zaanstad wordt daar de vraag bij gesteld of dat dan perse leidt tot meer bestuurskracht.

Steden met omliggende kernen samen: dan is er een hoofdkern met meer voorzieningen en kun je gebruik maken van de massa van de stad om de problemen en vraagstukken van ook de kleine kernen op te lossen met oog voor de eigenheid van die kernen. Zaanstad heeft bewezen dat te kunnen. Assendelft, Krommenie en Westzaan zijn gewoon die eigen dorpen gebleven. De

gemeentesecretaris vult aan dat stad en platteland elkaar enorm kunnen versterken. Vraagstukken kunnen over en weer opgelost worden. Ook in besturen heeft het voordelen. Het is aantrekkelijk om in een grote gemeente te werken waar je vraagstukken hebt die zowel stedelijk van aard zijn als vraagstukken vanuit het platteland.

De stad kan ook veel leren van de dorpen.

In Purmerend was opvallend dat raden op enig moment meer angst hadden voor een fusie dan inwoners.

Vervolgproces

De burgemeester van Oostzaan schetst het vervolg;

Vanuit de longlist gaat gekomen worden tot een document waarin een shortlist is opgenomen. Ingrediënten daarvoor zijn de uitkomsten van de enquêtes, de ronde tafel gesprekken, de weging van de criteria, maar ook de uitkomsten van de gesprekken met de buurgemeenten. Het idee is dat een nieuwe raad richting gevend een aantal scenario's benoemd die nader onderzocht moeten worden op haalbaarheid. Uiteindelijk moet dat leiden tot een eindscenario. Bij dat uitwerken worden wat betreft de burgemeester de inwoners, bedrijven en maatschappelijke organisaties van Oostzaan ook nauw betrokken. Het proces ligt voor dit moment vast tot aan de komst van een nieuwe raad, dus zekerheid is er hierover nog niet te geven.

De delegatie van Zaanstad geeft aan dat bovenstaande de weerslag is van de gevoelens van het college en vermoedelijk ook van een groot deel van de raad, maar daar ligt geen besluitvorming aan te grondslag.

Verslag opgemaakt door A.W. Vergouwe, gemeentesecretaris a.i. Oostzaan

Dit verslag is door beide delegaties vastgesteld. Daarmee kan het worden gebruikt bij de rapportage van de burgemeester van Oostzaan aan de bestuurlijke stuurgroep (ter voorbereiding op de notitie die wordt aangeboden aan de raad van Oostzaan).